

การศึกษาสถานการณ์การใช้บริการตรวจสุขภาพประจำปีของ ผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมในจังหวัดลำพูน

อินทริยา อินทพันธ์ุ

กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การจัดบริการตรวจสุขภาพประจำปีของผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมของโรงงานในจังหวัดลำพูน 2) เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการเลือกใช้บริการตรวจสุขภาพประจำปีของผู้ประกันตนสำหรับใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาระบบการตรวจสุขภาพต่อไป **วิธีการวิจัย:** การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยสำรวจข้อมูลการจัดบริการตรวจสุขภาพประจำปีจากผู้ประสานงาน 25 คนของหน่วยงานผู้ให้บริการตรวจสุขภาพ เจ้าหน้าที่ของสถานพยาบาลผู้ให้บริการตรวจสุขภาพ 7 คน และผู้ประกันตนซึ่งเป็นผู้ใช้บริการตรวจสุขภาพ 120 คน การศึกษายังสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง 3 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงบรรยาย **ผลการวิจัย:** การตรวจสุขภาพประจำปีของผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมในโรงงานอุตสาหกรรมของจังหวัดลำพูน ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85.71-100) มีการจัดบริการเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กฎหมายกำหนด โรงงานส่วนใหญ่ใช้เกณฑ์การคัดเลือกหน่วยบริการตรวจสุขภาพโดยคำนึงจากค่าบริการตรวจสุขภาพพนักงานต่อคนเป็นหลัก (ร้อยละ 84) นอกจากนี้ยังตรวจสอบความพร้อมของผู้ให้บริการ และผลงานการให้บริการครั้งที่ผ่านมาเป็นที่น่าพอใจ การปฏิบัติของหน่วยงานผู้ให้บริการและหน่วยให้บริการตรวจสุขภาพ เป็นไปตามแนวทางของประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่อง สถานพยาบาลอื่นที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องอยู่ในบังคับตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล **สรุป:** เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรพัฒนาแนวปฏิบัติในการควบคุมระบบการให้บริการตรวจสุขภาพประจำปีและเผยแพร่ไปยังพื้นที่อื่นต่อไป

คำสำคัญ: การตรวจสุขภาพประจำปี หน่วยงานผู้ให้บริการตรวจสุขภาพ ผู้ประกันตน ระบบประกันสังคม

รับต้นฉบับ: 1 ต.ค. 2562, ได้รับบทความฉบับปรับปรุง: 2 พ.ย. 2562, รั้งลงตีพิมพ์: 16 พ.ย. 2562

ผู้ประสานงานบทความ: อินทริยา อินทพันธ์ุ กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน อำเภอเมืองลำพูน

51000 E-mail: jj_inya@yahoo.com

Situations on the Utilizations of Annual Health Checkup Services among the Beneficiary of Social Security Schemes in Lamphun

Intariya Intapun

Health Consumer Protection and Pharmacy Department, Lamphun Provincial Health Office

Abstract

Objective: 1) to study the situation on the provision of annual health checkup services (AHCS) for beneficiary of social security scheme (BSSS) working in factories located in Lamphun, 2) to study the criteria the BSSS used for selecting the providers of AHCS in order to develop guidelines to control health checkup service system. **Method:** The descriptive study was conducted by surveying the provision of AHCS from 25 coordinators of factory, 7 officers of health checkup service providers, 120 of the BSSS. The study also interviewed 3 authorities. Data analysis was conducted using content analysis. **Results:** Most of the provision of AHCS among the BSSS in factories located in Lamphun (85.71–100%) complied with legal standards. The majority of factories (84 %) mainly selected AHCS from service charge per person. They also considered the quality of service providers and past services. Service users and providers followed the Ministry of Public Health's announcement regarding other sanatoriums exempted from the regulations in Sanatorium law. **Conclusion:** Relevant authorities should develop guidelines for controlling AHCS and distribute it to other areas.

Keywords: annual health checkup service, users of health checkup service, beneficiary, social security scheme

บทนำ

จังหวัดลำพูนเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรม มีโรงงานอุตสาหกรรมและสถานประกอบการต่าง ๆ จำนวนมากกว่า 900 แห่ง มีพนักงานและผู้ใช้แรงงานในระบบประกันสังคม จำนวนมากกว่า 70,000 คน (1) ผู้ดำเนินการจัดการตรวจสอบสุขภาพมักเป็นเจ้าของสถานประกอบการ ผู้จัดการ หัวหน้าฝ่ายบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ด้านความปลอดภัยในการทำงานซึ่งเป็นผู้ประกันตนผู้หนึ่งที่ต้องเข้าตรวจสอบสุขภาพ และโรงงานมอบหมายให้ทำหน้าที่แทนผู้ประกันตนทั้งหมดของโรงงาน ในการคัดเลือกและจัดหาหน่วยบริการตรวจสอบสุขภาพเคลื่อนที่มาตรวจสอบสุขภาพพนักงาน ณ สถานประกอบการ ทำให้พนักงานไม่ต้องเดินทางไปตรวจสอบสุขภาพถึงโรงพยาบาล ซึ่งทำให้ไม่เสียเวลาในการทำงานและลดค่าใช้จ่าย

การตรวจสอบสุขภาพเป็นการตรวจร่างกายและสภาวะทางจิตใจตามวิธีการทางการแพทย์เพื่อให้ทราบถึงความเหมาะสม และผลกระทบต่อสุขภาพของลูกจ้างอันอาจเกิดจากการทำงาน (2) การตรวจสอบสุขภาพของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการลดโอกาสเกิดโรคและการบาดเจ็บจากการทำงานของพนักงาน มีความสำคัญที่ช่วยลดผลกระทบทางสุขภาพจากสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งที่สัมผัสจากการทำงาน กฎหมายที่ควบคุมกำกับให้เจ้าของโรงงานหรือสถานประกอบการดำเนินการในด้านนี้คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 (3) หมวด 8 ความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสิ่งแวดล้อมในการทำงาน ในมาตรา 107 กำหนดให้นายจ้างจัดให้มีการตรวจสอบสุขภาพของลูกจ้าง ทั้งนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2553 ได้ยกเลิกหมวด 8 ด้วยเหตุผลว่า มีการตรากฎหมายที่ว่าด้วยเรื่องนี้โดยเฉพาะ คือ พระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ.2554 (4) ในมาตรา 8ให้นายจ้างบริหารจัดการ และดำเนินการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง หากนายจ้างฝ่าฝืน จะมีบทลงโทษตามมาตรา 53 คือ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสี่แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้ยังคงกำหนดให้ใช้หลักเกณฑ์ตามกฎกระทรวงเดิม คือ กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบสุขภาพของลูกจ้าง และส่งผลการตรวจแก่พนักงานตรวจแรงงาน พ.ศ. 2547 (2) หมวด 1 การตรวจสอบสุขภาพ ข้อ 3ให้นายจ้างจัดให้

มีการตรวจสอบสุขภาพของลูกจ้างที่ทำงานเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงโดยแพทย์แผนปัจจุบันชั้นหนึ่งที่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเวชกรรมด้านอาชีวเวชศาสตร์หรือที่ผ่านการอบรมด้านอาชีวเวชศาสตร์ หรือที่มีคุณสมบัติตามที่อธิบดีประกาศกำหนด แต่หลักเกณฑ์และวิธีการตรวจตามกฎหมายกระทรวงดังกล่าวไม่ได้ระบุรายละเอียดกิจกรรมในกระบวนการตรวจไม่มีการกำหนดว่า การทำงานประเภทใดจะต้องตรวจร่างกายในเรื่องใดบ้าง ทำให้นายจ้างจัดการตรวจสอบสุขภาพเองตามที่ตนเองเห็นสมควร ซึ่งอาจไม่ก่อประโยชน์ในการดูแลสุขภาพพนักงานเท่าที่ควร

หน่วยบริการตรวจสอบสุขภาพเคลื่อนที่ เป็นหน่วยที่ออกไปให้บริการนอกที่ตั้งของสถานพยาบาล ให้แก่องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ โรงงาน และสถานศึกษาที่ไม่สะดวกให้บุคลากรหรือนักเรียนจำนวนมาก เดินทางไปตรวจสอบสุขภาพที่สถานพยาบาลตามสัญญาประกันสุขภาพหรือการตรวจสอบสุขภาพประจำปี หากเป็นหน่วยบริการตรวจสอบสุขภาพเคลื่อนที่ของเอกชน จะต้องเป็นหน่วยบริการของสถานพยาบาลที่ได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 (5) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสถานพยาบาล (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2559 (6) และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง สถานพยาบาลอื่นซึ่งได้รับการยกเว้นไม่ต้องอยู่ในบังคับตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2561 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2561 (7) ประกาศดังกล่าวได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับหน่วยบริการตรวจสอบสุขภาพเคลื่อนที่ ที่ออกไปให้บริการตรวจสอบสุขภาพบุคลากรหรือนักเรียน ณ สถานที่ของสถานประกอบการหรือสถานศึกษา รวมถึงพนักงานของโรงงานต่าง ๆ ซึ่งจะต้องปฏิบัติ ได้แก่ ต้องเป็นหน่วยบริการตรวจสอบสุขภาพเคลื่อนที่ของสถานพยาบาลที่มีใบอนุญาตให้ประกอบกิจการและดำเนินการสถานพยาบาลอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ในการให้บริการจะต้องมีผู้ประกอบวิชาชีพตรงตามประเภทที่ให้บริการเพื่อให้ได้รับการบริการอย่างถูกต้องตามมาตรฐานวิชาชีพนั้น ๆ รถบริการเอกซเรย์ หรือชันสูตร หรือทันตกรรม หรือเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ต้องได้รับอนุญาตและได้มาตรฐานเพื่อให้ได้รับผลการตรวจสอบสุขภาพที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ หากเครื่องมืออุปกรณ์ไม่ได้มาตรฐาน อาจทำให้ผู้รับการตรวจได้รับบาดเจ็บหรือได้รับอันตรายจากการตรวจที่ไม่ได้มาตรฐานจนก่อให้เกิดโรคใหม่ได้ หรือหากมี

การใช้อุปกรณ์ในการเจาะเลือดซ้ำกันในผู้รับบริการหลายคน อาจเป็นการแพร่เชื้อโรคได้ หรือผู้ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงอาจได้รับอันตรายจากการรั่วไหลของรังสีจากแร่เอ็กซ์เรย์และเครื่องเอ็กซ์เรย์ที่ไม่ได้มาตรฐาน ต้องมีสัญญาการให้บริการระหว่างสถานพยาบาลผู้ให้บริการและหน่วยงานของผู้ใช้บริการ และต้องแจ้งผู้อนุญาต (สำนักสถานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะหรือสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด) ให้รับทราบล่วงหน้าก่อนออกให้บริการอย่างน้อย 5 วัน เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบกำหนดการ และสามารถเข้าตรวจสอบมาตรฐานของหน่วยบริการตรวจสอบคุณภาพได้

หากหน่วยบริการตรวจสอบคุณภาพเคลื่อนที่ใดไม่เป็นไปตามมาตรฐานในประกาศกระทรวงฯ ก็จะมีผลผิดตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ.2541 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม กล่าวคือ หากเป็นหน่วยบริการตรวจสอบคุณภาพที่ไม่ได้มาจากสถานพยาบาลที่ได้รับอนุญาตประกอบกิจการและดำเนินการสถานพยาบาล จะเป็นการกระทำฝ่าฝืนมาตรา 16 ห้ามมิให้บุคคลใดประกอบกิจการสถานพยาบาลเว้นแต่ได้รับใบอนุญาตจากผู้อนุญาต และมาตรา 24 ห้ามมิให้บุคคลใดดำเนินการสถานพยาบาลเว้นแต่ได้รับใบอนุญาตจากผู้อนุญาต มีบทลงโทษตามมาตรา 57 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 16 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 24 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หากเป็นหน่วยบริการตรวจสอบคุณภาพที่มาจากสถานพยาบาลที่ได้รับอนุญาตประกอบกิจการและดำเนินการสถานพยาบาล แต่ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขตามประกาศฯ ดังกล่าวข้างต้น จะมีความผิดตามมาตรา 49 เมื่อปรากฏว่าผู้รับอนุญาตหรือผู้ดำเนินการปฏิบัติไม่ถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ผู้รับอนุญาตหรือผู้ดำเนินการแล้วแต่กรณี ระงับหรือปฏิบัติให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่เห็นสมควร แต่ทั้งนี้ไม่เป็นเหตุลบล้างความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งมีบทลงโทษตามมาตรา 58 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้อนุญาตตามมาตรา 39 หรือมาตรา 45 หรือคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 49 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2557 พนักงานเจ้าหน้าที่จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูนได้ออกตรวจสอบการตรวจสอบคุณภาพประจำปีของพนักงาน

โรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในจังหวัด พบว่าหน่วยบริการที่มาให้บริการตรวจสอบภาพจริง คือ บริษัทแห่งหนึ่งซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครและไม่มีใบอนุญาตสถานพยาบาล โดยในการตรวจสอบภาพครั้งนั้น พบว่าไม่ได้กระทำการตรวจโดยผู้ประกอบวิชาชีพในแต่ละสาขาแต่กระทำโดยพนักงานที่ผ่านการอบรมที่บริษัทผู้ทำการตรวจสอบภาพจัดอบรมเอง ผู้ทำการตรวจสอบภาพไม่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพหรือใบอนุญาตประกอบโรคศิลปะ การกระทำดังกล่าวจัดเป็นการประกอบวิชาชีพหรือการประกอบโรคศิลปะโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งเป็นความผิดตามกฎหมาย การตรวจสอบภาพโดยผู้ที่ไม่ใช่ผู้ประกอบวิชาชีพ ทำให้เกิดความเสียหายที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่ผู้รับบริการหรือได้รับการตรวจสอบภาพที่ไม่ได้มาตรฐานได้ นอกจากนี้ ยังพบว่ารถเอ็กซ์เรย์และเครื่องเอ็กซ์เรย์ รวมถึงเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการตรวจ ไม่มีเอกสารยืนยันการรับรองมาตรฐาน ทำให้ไม่มั่นใจว่า ผลการตรวจสอบภาพจะถูกต้องและน่าเชื่อถือหรือไม่ พนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน จึงได้มีคำสั่งให้หน่วยบริการดังกล่าวหยุดตรวจสอบภาพเคลื่อนที่ในครั้งนั้น ประกอบกับในช่วงเวลาดังกล่าว ในจังหวัดอื่น ๆ มีเหตุการณ์ที่มีการตรวจสอบภาพเคลื่อนที่ที่ไม่ได้มาตรฐานปรากฏเป็นข่าวอยู่เนือง ๆ เช่น การตรวจสอบภาพนักเรียนโดยผู้ที่ไม่ใช่ผู้ประกอบวิชาชีพ การเจาะเลือดนักศึกษาหลายคนโดยใช้เข็มเจาะเลือดเพียงเล่มเดียว เป็นต้น

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูนจึงได้จัดทำโครงการเพื่อลดความเสี่ยงจากการใช้บริการตรวจสอบภาพประจำปี โดยจัดทำเอกสารแนวทางการปฏิบัติของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบภาพประจำปีทุกภาคส่วน ได้แก่ แนวทางการปฏิบัติของโรงงานอุตสาหกรรม สถานประกอบการ และสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้ให้บริการตรวจสอบภาพ แนวทางการปฏิบัติของหน่วยให้บริการตรวจสอบภาพ แนวทางการปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมกำกับตรวจสอบภาพ และเผยแพร่เอกสารแนวทางการดังกล่าวไปยังกลุ่มเป้าหมายต่างๆ พร้อมทั้งจัดประชุมชี้แจงรายละเอียดและให้ความรู้เรื่องข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบภาพแก่โรงงานอุตสาหกรรม สถานประกอบการ และสถานศึกษาที่เป็นผู้ให้บริการตรวจสอบภาพ สถานพยาบาลผู้ให้บริการตรวจสอบภาพ ผู้แทนหน่วยงานจากกระทรวงแรงงานซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับควบคุมครองสวัสดิภาพของผู้ใช้แรงงาน

ตลอดจนพนักงานเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานสาธารณสุขในจังหวัดลำพูน หลังจากทำโครงการดังกล่าว พนักงานเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานสาธารณสุขได้มีการดำเนินการตรวจสอบเฝ้าระวังการออกหน่วยบริการตรวจสอบสุขภาพประจำปีที่ผ่านมาในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ (8)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาค้นคว้า เพื่อให้ทราบสถานการณ์การจัดบริการตรวจสอบสุขภาพประจำปีของโรงพยาบาลในจังหวัดลำพูน และหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการเลือกใช้หน่วยบริการตรวจสอบสุขภาพประจำปีของผู้ประกันตนภายหลังจากการดำเนินโครงการเพื่อลดความเสี่ยงจากการใช้บริการตรวจสอบสุขภาพมาแล้วระยะหนึ่ง สำหรับใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแนวทางการควบคุมระบบการตรวจสอบสุขภาพประจำปี อันเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคในการรับบริการจากสถานพยาบาลต่อไป

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการศึกษาเชิงพรรณนาที่เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น การศึกษาดำเนินการในพื้นที่จังหวัดลำพูน ครอบคลุมประชากรที่เป็นโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมลำพูนและโรงงานนอกนิคมอุตสาหกรรมลำพูน ทั้งหมดจำนวน 965 แห่ง การวิจัยครั้งนี้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน กระทรวงสาธารณสุข ตามหนังสือเลขที่ COA No 2562 – 02 ลงวันที่ 9 ตุลาคม 2561

ตัวอย่าง

ตัวอย่างเป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับระบบบริการตรวจสอบสุขภาพประจำปี ที่ถูกเลือกมาแบบเจาะจงเฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมดจำนวน 43 แห่งที่เคยมาติดต่อประสานงานเกี่ยวกับห้องพยาบาลในโรงงานกับกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) ผู้ประสานงานของหน่วยงานผู้ให้บริการตรวจสอบสุขภาพประจำปี ที่อาจเป็นผู้จัดการโรงงาน หัวหน้าหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ด้านความปลอดภัยในการทำงาน (จป.) จำนวน 25 คน 2) ผู้ให้บริการตรวจสอบสุขภาพ ได้แก่ โรงพยาบาลทั้งภาครัฐและเอกชน หรือคลินิกเอกชนทั้งในและนอกจังหวัดลำพูนที่ให้บริการตรวจสอบสุขภาพในโรงงานของจังหวัดลำพูน จำนวน 7 คน 3) หน่วยงานของรัฐอื่นที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบสุขภาพพนักงาน ได้แก่

สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดลำพูน สำนักงานแรงงานจังหวัดลำพูน สำนักงานประกันสังคมจังหวัดลำพูน จำนวน 3 หน่วยงาน และ 4) ผู้ให้บริการตรวจสอบสุขภาพ ได้แก่ ผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม ซึ่งเป็นผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดลำพูน จำนวน 120 คน รวมตัวอย่างทั้งสิ้น 155 คน

เครื่องมือและการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสำรวจข้อมูลแบบปลายเปิด จำนวน 4 แบบ ได้แก่ 1) แบบสำรวจข้อมูลหน่วยงานต้นสังกัดของผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม โดยเก็บข้อมูลจากผู้ประสานงานของหน่วยงานผู้ให้บริการตรวจสอบสุขภาพ 2) แบบสำรวจข้อมูลผู้ให้บริการตรวจสอบสุขภาพ โดยเก็บข้อมูลจากหน่วยบริการที่เคยให้บริการตรวจสอบสุขภาพประจำปี 3) แบบสำรวจข้อมูลหน่วยงานของรัฐอื่นที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบสุขภาพ โดยเก็บข้อมูลจาก ผู้บริหารหน่วยงานของกระทรวงแรงงาน ในจังหวัดลำพูน และ 4) แบบสำรวจข้อมูลผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม ที่เข้ารับการตรวจสอบสุขภาพประจำปี

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการศึกษาเอกสาร การสำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจข้อมูลดังกล่าวข้างต้น และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ในกลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 กลุ่ม การเก็บ สำรวจข้อมูลในระหว่างเดือนตุลาคม 2561 – เดือนธันวาคม 2561

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ถูกนำมาวิเคราะห์เนื้อหา ข้อมูลจากการสำรวจได้รับการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ข้อมูลจากผู้ประสานงานของผู้ให้บริการ

ผู้ประสานงานของหน่วยงานผู้ให้บริการตรวจสอบสุขภาพที่ให้ข้อมูล จำนวน 25 คน จากตารางที่ 1 ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 68) มีตำแหน่งเป็นหัวหน้าหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล รองลงมา ร้อยละ 16 เป็นเจ้าหน้าที่ด้านความปลอดภัยในการทำงาน (จป.) ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 44) มีประสบการณ์รับผิดชอบการตรวจสอบสุขภาพประจำปีของพนักงานตั้งแต่ 1 – 5 ปี รองลงมา ร้อยละ 32 มีประสบการณ์ ตั้งแต่ 6 – 10 ปี ผู้ประสานงานทุกรายมีประสบการณ์ในเรื่องนี้ ในปีที่ผ่านมา ผู้ประสานงานใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกหน่วยบริการที่มาตรวจสอบสุขภาพ ดังนี้ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 84)

พิจารณาจากราคาค่าบริการตรวจสอบสุขภาพต่อคน รองลงมา คือ ร้อยละ 76 พิจารณาจากความพึงพอใจในผลงานการ ตรวจสอบสุขภาพครั้งที่ผ่านมา โดยพิจารณาจากการที่หน่วย บริการตรวจสอบสุขภาพสามารถทำการตรวจได้ภายในช่วงเวลา ที่สถานประกอบการกำหนด (ร้อยละ 72) หน่วยบริการ ตรวจสอบสุขภาพใช้เวลาการตรวจพนักงานแต่ละรายไม่มาก และไม่กระทบกับเวลาปฏิบัติงานของพนักงาน (ร้อยละ 64) และหน่วยบริการตรวจสอบสุขภาพให้การสนับสนุน อุปกรณ์ สิ่งของ ส่วนลด หรือเงินให้แก่สถานประกอบการ (ร้อยละ 12) รายละเอียดดังตารางที่ 1

การตรวจสอบมาตรฐานการให้บริการ

ในวันที่มีการตรวจสอบสุขภาพ ผู้ประสานงานของ หน่วยงานผู้ให้บริการตรวจสอบสุขภาพทุกแห่ง (ร้อยละ 100) ได้ ตรวจสอบใบอนุญาตประกอบกิจการสถานพยาบาลของ หน่วยบริการที่มาให้บริการตรวจสอบสุขภาพ และสังเกตว่าไม่มี การใช้เข็มเจาะเลือดซ้ำกันหลายคน รองลงมา มีการ ตรวจสอบแบบแจ้งการออกหน่วยให้บริการตรวจสอบสุขภาพที่ หน่วยบริการแจ้งต่อสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูนตาม เงื่อนไขในประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ระบุว่า สถานพยาบาลเคลื่อนที่ของสถานพยาบาลตามกฎหมายว่า ด้วยสถานพยาบาล ที่ใช้ยานพาหนะเป็นที่ให้บริการและ ออกให้บริการไปยังหน่วยงานที่ร้องขอเพื่อการตรวจดูแล สุขภาพ รักษาพยาบาล การส่งเสริม หรือการป้องกันโรคแก่ พนักงาน นักศึกษา ตามสัญญาประกันสุขภาพหรือการ ตรวจสอบสุขภาพประจำปีระหว่างสถานพยาบาลกับหน่วยงาน นั้น ซึ่งได้รับการยกเว้นไม่ต้องอยู่ในบังคับตามกฎหมายว่า

ด้วยสถานพยาบาล จะต้องแจ้งวัน เวลา สถานที่ และชื่อผู้ ประกอบวิชาชีพหรือผู้ประกอบโรคศิลปะที่ออกไปให้บริการ แก่ผู้อนุญาตทราบก่อนออกให้บริการอย่างน้อยห้าวัน และ ตรวจสอบใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเวชกรรมของแพทย์ที่ ทำหน้าที่ตรวจร่างกายทั่วไปและให้คำปรึกษาเรื่องโรค (ร้อย ละ 88) มีการตรวจสอบใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเทคนิค การแพทย์ของผู้ที่ทำหน้าที่เจาะเลือด (ร้อยละ 84) มีการ ตรวจสอบใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการพยาบาลของ พยาบาลที่ทำหน้าที่ตรวจวัดความดันโลหิต หรือซักประวัติ เบื้องต้น และตรวจสอบใบอนุญาตประกอบโรคศิลปะสาขา รังสีเทคนิคของนักรังสีเทคนิคที่ทำหน้าที่ตรวจทางรังสี (ร้อย ละ 80) มีการตรวจสอบใบอนุญาตและผลการตรวจสอบ มาตรฐานประจำปีรถเอกซเรย์ (ร้อยละ 76)

ผู้ประสานงานร้อยละ 60 รายงานว่า ค่าบริการ ตรวจสอบสุขภาพประจำปีเฉลี่ยต่อคน อยู่ในช่วง 489 – 554 บาท ผู้ประสานงานร้อยละ 92 ให้ข้อมูลว่า เคยใช้บริการ จากผู้ให้บริการตรวจสอบสุขภาพทั้งที่อยู่ในและนอกจังหวัด ผู้ ประสานงานร้อยละ 64 ใช้บริการจากผู้ให้บริการรายเดิม เพียงรายเดียว และร้อยละ 16 ใช้บริการจากผู้ให้บริการ 2 แห่ง สำหรับการตรวจสอบสุขภาพในปีต่อไป ผู้ประสานงาน ประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 52) ยังไม่ตัดสินใจว่าจะเลือกให้ผู้ ให้บริการรายเดิมหรือไม่ โดยอยู่ระหว่างการเปรียบเทียบ ผู้ให้บริการ แต่ผู้ประสานงาน ร้อยละ 44 คิดว่าจะเลือกให้ผู้ ให้บริการรายเดิม เพราะพึงพอใจในผลงานที่ผ่านมา ไม่เกิด ปัญหาการให้บริการ การบริการได้มาตรฐาน เป็น สถานพยาบาลที่ผู้ประกันตนในโรงงานเลือกใช้บริการอยู่ แล้ว และมีที่ตั้งอยู่ใกล้กับสถานที่ทำงานปัจจุบัน

ตารางที่ 1. หลักเกณฑ์ที่สถานประกอบการใช้ในการพิจารณาคัดเลือกหน่วยบริการตรวจสอบสุขภาพ (N=25)

หลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกหน่วยบริการตรวจสอบสุขภาพ	จำนวนสถานประกอบการที่ ใช้เกณฑ์นั้น	ร้อยละ
1. พึงพอใจผลงานการตรวจสอบสุขภาพครั้งที่ผ่านมา	19	76.00
1.1 หน่วยบริการตรวจสอบสุขภาพ สามารถทำการตรวจได้ภายในช่วงเวลา ที่สถานประกอบการกำหนด	18	72.00
1.2 หน่วยบริการตรวจสอบสุขภาพมีบุคลากรจำนวนมากพอ ใช้เวลาในการตรวจ แต่ละรายไม่มาก ไม่กระทบกับเวลาการปฏิบัติงานของพนักงาน	16	64.00
1.3 หน่วยบริการตรวจสอบสุขภาพ ยินดีให้การสนับสนุนด้านอื่น เช่น มอบส่วนลด อุปกรณ์ สิ่งของ เงิน ให้แก่สถานประกอบการ	3	12.00
2. ราคาค่าบริการตรวจสอบสุขภาพต่อคน	21	84.00

หมายเหตุ: ผู้ให้ข้อมูลมีการใช้หลักเกณฑ์หลายข้อประกอบกันในการพิจารณาคัดเลือกหน่วยบริการตรวจสอบสุขภาพ

ข้อมูลจากผู้ให้บริการตรวจสุขภาพ

ผู้ให้บริการตรวจสุขภาพ จำนวน 7 คน จากสถานพยาบาลเอกชน 6 แห่ง และจากสถานพยาบาลของรัฐ 1 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลมีตำแหน่งเป็นหัวหน้าแผนกธุรกิจ 2 คน เจ้าหน้าที่ฝ่ายการตลาด 2 คน เป็นรองผู้อำนวยการโรงพยาบาลเอกชน ผู้จัดการโรงพยาบาลเอกชน และพยาบาลในโรงพยาบาลของรัฐ แห่งละ 1 คน ผู้ให้บริการส่วนใหญ่ (5 แห่ง) มีประสบการณ์ในการให้บริการตรวจสุขภาพประจำปีของพนักงานในจังหวัดลำพูน ตั้งแต่ 1 – 5 ปี ผู้ให้บริการจำนวน 1 แห่งมีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี และจำนวน 4 แห่ง มีประสบการณ์การตรวจสุขภาพในจังหวัดอื่นด้วย ผู้ให้บริการส่วนใหญ่ (3 แห่ง) เคยให้บริการสถานประกอบการในจังหวัดลำพูน จำนวน 1 – 5 แห่ง ผู้ให้บริการ 1 ราย ให้บริการสถานประกอบการจำนวน 6 – 10 แห่ง และมี 1 ราย ให้บริการสถานประกอบการจำนวนมากกว่า 20 แห่ง นอกจากนี้ ผู้ให้บริการ จำนวน 4 แห่ง ให้บริการสถานประกอบการนอกจังหวัดลำพูนด้วย โดยมี 3

แห่ง ให้บริการแก่สถานประกอบการจำนวนมากกว่า 20 แห่ง

ผู้ให้บริการมีความสามารถในการตรวจสุขภาพพนักงานได้วันละ 1 – 500 คน 2 แห่ง ตรวจได้วันละ 501 – 1,000 คน 2 แห่ง และตรวจได้วันละมากกว่า 1,000 คน 2 แห่ง ผู้ให้บริการตรวจสุขภาพทั้งหมด 7 แห่ง มีผู้ประกอบวิชาชีพเป็นผู้ให้บริการถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ แพทย์ จำนวน 1 – 5 คน (7 แห่ง) พยาบาล จำนวน 2 – 14 คน (7 แห่ง) นักเทคนิคการแพทย์ จำนวน 1 – 5 คน (6 แห่ง) นักรังสีเทคนิค จำนวน 1 – 2 คน (7 แห่ง) ผู้ประกอบวิชาชีพทุกคนมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพหรือใบอนุญาตประกอบโรคศิลปะถูกต้อง แต่มีหน่วยบริการ 1 แห่ง มีผู้ที่ทำหน้าที่แทนนักเทคนิคการแพทย์ที่ไม่ใช่ผู้ประกอบวิชาชีพเทคนิคการแพทย์ ซึ่งไม่ถูกต้องตามกฎหมาย มีรถเอกซเรย์ที่มีใบอนุญาตจากสำนักงานปรมาณเพื่อสันติและมีผลการตรวจมาตรฐานประจำปีถูกต้องทุกราย โดยส่วนใหญ่ 4 แห่ง เป็นรถของตนเอง อีก 3 แห่ง เช่ามาจากผู้อื่น

ตารางที่ 2. การปฏิบัติของผู้ให้บริการตรวจสุขภาพในการออกหน่วยให้บริการตรวจสุขภาพประจำปี

การปฏิบัติของผู้ให้บริการในการตรวจสุขภาพประจำปี		จำนวนหน่วยบริการ ตรวจสุขภาพที่ปฏิบัติ	ร้อยละ
มีหนังสือแจ้งผู้อนุญาต (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด) ทราบล่วงหน้า (โรงพยาบาลของรัฐ 1 แห่ง ไม่ได้แจ้ง)		6	85.71
จัดเตรียมใบอนุญาตประกอบวิชาชีพของผู้ออกให้บริการไปในวันที่ให้บริการด้วย		7	100
จัดเตรียมใบอนุญาตรถเอกซเรย์และผลการตรวจมาตรฐานประจำปีไปในวันที่ให้บริการด้วย		7	100
จัดเตรียมบุคลากรผู้ให้บริการครบถ้วน			
- แพทย์	จำนวน 1 – 5 คน	7	100
* ผู้ทำหน้าที่แทนแพทย์	จำนวน 0 คน	0	0
- พยาบาล	จำนวน 2 – 14 คน	7	100
* ผู้ทำหน้าที่แทนพยาบาล	จำนวน 0 คน	0	0
- เทคนิคการแพทย์	จำนวน 0 – 5 คน	6	85.71
* ผู้ทำหน้าที่แทนเทคนิคการแพทย์	จำนวน 0 – 2 คน	1	14.29
- นักรังสีเทคนิค	จำนวน 1 – 2 คน	7	100
* ผู้ทำหน้าที่แทนนักรังสีเทคนิค	จำนวน 0 คน	0	0
- พนักงานอื่นๆ	จำนวน 3 – 10 คน	7	100
* ทำหน้าที่ ลงทะเบียน วัดความดัน ตรวจสมรรถนะของปอด การได้ยิน การมองเห็น ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง ตรวจคลื่นไฟฟ้าหัวใจ ช่วยคัดกรอง ประสานงานทั่วไป			
นำโลหิตที่เจาะจากผู้ให้บริการไปตรวจสอบยังห้องปฏิบัติการที่ได้มาตรฐาน		7	100
จัดทำรายงานผลการตรวจสุขภาพครบถ้วนถูกต้อง		7	100

หมายเหตุ: ผู้ให้ข้อมูลมีการปฏิบัติหลายข้อประกอบกันในการจัดดำเนินการตรวจสุขภาพประจำปีของพนักงาน

ผู้ให้บริการปฏิบัติตามขั้นตอนในการออกหน่วยให้บริการตรวจสอบสุขภาพประจำปี โดย 1) มีแบบแจ้งการออกหน่วยให้บริการตรวจสอบสุขภาพต่อสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดซึ่งเป็นผู้อนุญาตทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 5 วัน ก่อนออกให้บริการ (6 แห่ง) โรงพยาบาลของรัฐ 1 แห่ง ไม่ได้แจ้ง เนื่องจากหลักเกณฑ์ในประกาศกระทรวงสาธารณสุขไม่ได้กำหนดให้สถานพยาบาลของรัฐต้องแจ้ง 2) จัดเตรียมใบอนุญาตประกอบวิชาชีพและใบอนุญาตประกอบโรคศิลปะของผู้ให้บริการทุกคน ไปในวันที่ให้บริการเพื่อยืนยันตัวบุคคลจริงทุกแห่ง (7 แห่ง) 3) จัดเตรียมใบอนุญาตและรายงานผลการตรวจสอบมาตรฐานรอกเอกซเรย์ไปในวันที่ให้บริการทุกแห่ง (7 แห่ง) 4) มีบุคลากรซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพและผู้ประกอบโรคศิลปะทุกสาขาที่มีใบอนุญาตถูกต้องเป็นผู้ให้บริการ (6 แห่ง) โดยมีหน่วยบริการ 1 แห่งไม่มีนักเทคนิคการแพทย์ แต่มีผู้ที่ทำหน้าที่แทนนักเทคนิคการแพทย์ที่ไม่ใช่ผู้ประกอบวิชาชีพเทคนิคการแพทย์ ซึ่งไม่ถูกต้องตามกฎหมาย 5) โลหิตที่ได้รับจากการเจาะจากพนักงานทุกคนถูกนำไปตรวจสอบที่ห้องปฏิบัติการที่ได้มาตรฐานทุกแห่ง (7 แห่ง) และ 6) มีการจัดทำรายงานผลการตรวจสอบสุขภาพที่ถูกต้องครบถ้วนทุกแห่ง (7 แห่ง) รายละเอียดดังตารางที่ 2

ผู้ให้บริการทุกแห่ง (7 แห่ง) ใช้อุปกรณ์ในการเจาะเลือดชนิดใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้ง ไม่มีการนำไปใช้ซ้ำกับบุคคลอื่นเพื่อป้องกันการแพร่เชื้อโรค ผู้ให้บริการ 2 แห่ง ให้ข้อมูลว่าคิดค่าบริการตรวจสอบสุขภาพประจำปีพนักงานต่อคน ในราคาตั้งแต่ 500 – 700 บาท และมีจำนวน 4 แห่ง ให้ข้อมูลว่า มีการสนับสนุนอุปกรณ์ สิ่งของ ส่วนลด หรือเงิน ให้แก่สถานประกอบการด้วย

ข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐอื่นที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานของรัฐอื่นที่เกี่ยวข้อง 3 หน่วยงานที่ให้ข้อมูล เป็นหน่วยงานที่ดูแลเกี่ยวกับสวัสดิภาพ-ความปลอดภัยของพนักงานผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม ได้แก่

1) สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน จังหวัดลำพูน ให้ข้อมูลว่า ผู้ให้บริการตรวจสอบสุขภาพแก่พนักงานผู้ประกันตนต้องได้รับการรับรองจากกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน โดยต้องมีแพทย์อาชีวเวชศาสตร์หรือแพทย์ที่ผ่านการอบรมอาชีวเวชศาสตร์ เป็นผู้ทำการตรวจสอบสุขภาพและเซ็นเอกสารรับรองผลการตรวจ แต่

ทางสำนักงานฯ ไม่ได้ออกไปตรวจสอบว่า ผู้มาทำการตรวจสอบสุขภาพเป็นแพทย์อาชีวเวชศาสตร์จริงหรือไม่ รวมทั้งผู้ประกอบการวิชาชีพอื่น ๆ และไม่ทราบว่าหน่วยบริการตรวจสอบสุขภาพมีการควบคุมมาตรฐานโดยกฎหมายสถานพยาบาล ทั้งนี้ โรงงานที่มีการตรวจสอบสุขภาพพนักงานต้องรายงานผลการตรวจสอบสุขภาพให้สำนักงานฯ ได้ทราบ และมีความเห็นว่าอยากเชิญเจ้าหน้าที่สาธารณสุขไปชี้แจงรายละเอียดเรื่องการตรวจสอบสุขภาพแก่โรงงานที่เข้าประชุมประจำปีร่วมกับทางสำนักงานฯ

2) สำนักงานแรงงานจังหวัดลำพูนให้ข้อมูลว่า ไม่ได้ทำหน้าที่โดยตรงในการดูแลสุขภาพของพนักงานในโรงงานต่าง ๆ และไม่ทราบว่าหน่วยให้บริการตรวจสอบสุขภาพจะต้องได้รับอนุญาต บุคคลผู้มาให้บริการต้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่มีใบอนุญาตถูกต้อง และรอกเอกซเรย์ต้องได้รับอนุญาต รวมทั้ง ไม่ทราบว่ามีการตรวจสอบการให้บริการของหน่วยบริการตรวจสอบสุขภาพว่าได้มาตรฐานถูกต้องหรือไม่ และมีความเห็นว่า ควรมีโอกาสในการชี้แจงให้โรงงานได้ทราบโดยอาจเชิญเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาชี้แจง และ

3) สำนักงานประกันสังคมจังหวัดลำพูน ให้ข้อมูลว่า ค่าใช้จ่ายที่ผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมสามารถเบิกจ่ายได้จากสำนักงานประกันสังคม จะครอบคลุมทั้งเรื่องการตรวจรักษาโรคทั่วไปและการตรวจสอบสุขภาพประจำปี

ข้อมูลจากผู้ประกันตนซึ่งเป็นผู้ใช้บริการ

ผู้ประกันตนซึ่งเป็นผู้ใช้บริการตรวจสอบสุขภาพที่ให้ข้อมูล จำนวน 120 คน ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลทั่วไปและความเห็นของผู้ใช้บริการตรวจสอบสุขภาพประจำปี ตัวอย่างมีอายุโดยเฉลี่ย 38.27 ปี ร้อยละ 80.00 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 68.33 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี รองลงมาอยู่ในระดับอาชีวศึกษา ร้อยละ 15.00 และระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 12.50 ทั้งหมดเคยตรวจสอบสุขภาพประจำปี ร้อยละ 82.50 ตรวจสอบสุขภาพเป็นประจำทุกปี พนักงานที่เคยตรวจสอบสุขภาพ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80.83) ไม่พบปัญหาหรือความผิดปกติจากการตรวจสอบสุขภาพ ร้อยละ 19.17 พบความผิดปกติ เช่น พบน้ำตาลในเลือดสูง ความดันโลหิตสูง ไชมันในเลือดสูง โลหิตจาง ความผิดปกติทางสายตา น้ำหนักเกินมาตรฐาน เป็นโรคธาลัสซีเมีย ต่อมไทรอยด์โตผิดปกติ และกระดูกสันหลังคด พนักงาน 1 คน ให้ข้อมูลว่า รายงานผลการตรวจจะระบุข้อมูลผิดพลาด

พนักงานส่วนใหญ่ (ร้อยละ 97.17) ทราบว่า หน่วยบริการที่มาตรวจสอบสุขภาพต้องได้รับใบอนุญาตสถานพยาบาลจากกระทรวงสาธารณสุข และทราบว่า ผู้มาให้บริการตรวจสอบสุขภาพ ต้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพหรือผู้ประกอบโรคศิลปะที่มีใบอนุญาตอย่างถูกต้อง โดยทราบว่า แพทย์ทำหน้าที่ตรวจร่างกายและให้คำปรึกษาเรื่องโรค (ร้อยละ 97.50) พยาบาลทำหน้าที่ตรวจวัดความดันโลหิต

หรือซักประวัติเบื้องต้น (ร้อยละ 96.67) นักเทคนิคการแพทย์ทำหน้าที่เจาะเลือด (ร้อยละ 93.33) และนักรังสีเทคนิคทำหน้าที่เอกซเรย์ (ร้อยละ 87.50) ตัวอย่าง ร้อยละ 89.17 ทราบว่า รถเอกซเรย์ที่มาตรวจทางรังสีต้องได้รับอนุญาตอย่างถูกต้องและต้องมีการตรวจสอบมาตรฐานประจำปี พนักงานส่วนใหญ่ (ร้อยละ 97.50) ทราบว่า อุปกรณ์ที่ใช้ในการเจาะเลือดต้องไม่มีการใช้ซ้ำกับคนอื่น

ตารางที่ 3. ข้อมูลทั่วไปและความเห็นของผู้ใช้บริการตรวจสอบสุขภาพประจำปี

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนคน	ร้อยละ
อายุ (เฉลี่ย 38.27 ปี)		
ต่ำกว่า 20 ปี	0	0
21 – 30 ปี	29	24.17
31 – 40 ปี	41	34.17
41 – 50 ปี	41	34.17
51 – 60 ปี	9	7.50
มากกว่า 60 ปี	0	0
เพศ		
ชาย	24	20.00
หญิง	96	80.00
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	0	0
มัธยมศึกษา	15	12.50
อาชีวศึกษา	18	15.00
ปริญญาตรี	82	68.33
อื่น ๆ ได้แก่ ปริญญาโท 2 คน ไม่ตอบ 3 คน	5	4.17
ประสบการณ์การตรวจสอบสุขภาพประจำปีของพนักงานในระบบประกันสังคม		
เคยตรวจสอบสุขภาพ	120	100
ตรวจเป็นประจำทุกปี	99	82.50
ตรวจทุกครึ่งปี	2	1.67
ตรวจทุก 3 ปี	1	0.83
ไม่ตอบว่าเคยตรวจทุกกี่ปี	18	15.00
ไม่เคยตรวจสอบสุขภาพ	0	0
เกณฑ์การคัดเลือกหน่วยบริการตรวจสอบสุขภาพในความเห็นของพนักงาน		
การตรวจได้มาตรฐาน	102	85.00
ใช้ระยะเวลาสั้นในการตรวจสอบสุขภาพพนักงานแต่ละคน	39	32.50
ตรวจพนักงานทั้งหมดได้ทันตามกำหนดเวลา-ไม่กระทบเวลาปฏิบัติงานของพนักงาน	66	55.00
ราคาค่าบริการตรวจสอบสุขภาพต่อคน	80	66.67
หน่วยบริการสนับสนุนสถานประกอบการ เช่น มอบส่วนลด อุปกรณ์ สิ่งของ เงิน	22	18.33
หลักเกณฑ์อื่น ๆ	7	5.83

ตารางที่ 4. การรับทราบของพนักงานในระบบประกันสังคมทราบเรื่องการปฏิบัติของหน่วยบริการตรวจสอบคุณภาพในการออกหน่วยให้บริการตรวจสอบสุขภาพประจำปี

ประเด็น	จำนวน					
	ทราบ	ร้อยละ	ไม่ทราบ	ร้อยละ	ไม่ตอบ	ร้อยละ
หน่วยบริการต้องได้รับใบอนุญาตสถานพยาบาลจากกระทรวงสาธารณสุขอย่างถูกต้อง	113	94.17	5	4.17	2	1.67
ผู้ให้บริการต้องได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพหรือใบประกอบโรคศิลปะถูกต้อง						
แพทย์ (ทำหน้าที่ตรวจร่างกาย ให้คำปรึกษา)	117	97.50	3	2.50	0	0.00
พยาบาล (ทำหน้าที่ตรวจวัดความดันโลหิตชักประวัติ)	116	96.67	1	0.83	3	2.50
นักเทคนิคการแพทย์ (ทำหน้าที่เจาะเลือด)	112	93.33	5	4.17	3	2.50
นักรังสีเทคนิค (ทำหน้าที่เอกซเรย์)	105	87.50	9	7.50	6	5.00
เจ้าหน้าที่อื่น ๆ (ทำหน้าที่ตรวจวัดสายตา ลงทะเบียนประสานงานทั่วไป)	23	19.17	6	5.00	91	75.83
รถเอกซเรย์ ต้องได้รับใบอนุญาตถูกต้อง	107	89.17	10	8.33	3	2.50
อุปกรณ์เจาะเลือดไม่มีการใช้ซ้ำหลายคน	117	97.50	3	2.50	0	0.00
โลหิตที่เจาะจากพนักงานต้องนำไปตรวจที่ห้องปฏิบัติการที่ได้มาตรฐาน	113	94.17	6	5.00	1	0.83
รายงานผลการตรวจสอบสุขภาพที่จัดส่งมาถูกต้องครบถ้วน	117	97.50	3	2.50	0	0.00
การตรวจสอบสุขภาพนี้เป็นไปตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน	118	98.33	2	1.67	0	0.00
การตรวจสอบสุขภาพโดยหน่วยบริการตรวจสอบสุขภาพที่ถูกต้องได้มาตรฐาน เป็นสิทธิอันชอบธรรมของผู้ใช้แรงงาน/ผู้รับบริการ	116	96.67	2	1.67	2	1.67

โลหิตที่เจาะจากพนักงานต้องนำไปตรวจที่ห้องปฏิบัติการที่ได้มาตรฐาน (ร้อยละ 94.17) รายงานผลการตรวจสอบสุขภาพที่จัดส่งมาจะต้องถูกต้องครบถ้วน (ร้อยละ 97.50) การตรวจสอบสุขภาพนี้เป็นไปตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน (ร้อยละ 98.33) และทราบว่า การตรวจสอบสุขภาพโดยหน่วยบริการที่ถูกต้องได้มาตรฐาน เป็นสิทธิอันชอบธรรมของพนักงานผู้ใช้แรงงาน (ร้อยละ 96.67) ในเรื่องหลักเกณฑ์ที่สถานประกอบการของตนใช้พิจารณาคัดเลือกหน่วยให้บริการตรวจสอบสุขภาพประจำปี ร้อยละ 85.00 คิดว่าพิจารณาจากเรื่องการตรวจที่ได้มาตรฐาน ร้อยละ 66.67 คิดว่าพิจารณาจากเรื่องราคาค่าบริการตรวจสอบสุขภาพต่อคน ร้อยละ 55.00 คิดว่าพิจารณาจากความสามารถในการตรวจสอบสุขภาพพนักงานทั้งหมดได้ทันเวลา-ไม่กระทบเวลาปฏิบัติงานของพนักงาน ร้อยละ 32.50 คิดว่าพิจารณาจากการใช้ระยะเวลาที่สั้นในการตรวจสอบสุขภาพพนักงานแต่ละคน ร้อยละ 18.33 คิดว่าพิจารณาจากการที่หน่วยบริการให้การสนับสนุนอุปกรณ์ สิ่งของ ส่วนลด หรือเงินให้กับสถานประกอบการ

พนักงานส่วนใหญ่ ร้อยละ 55.83 คิดว่าจะใช้บริการตรวจสอบสุขภาพจากหน่วยให้บริการรายเดิม เพราะ ผลการตรวจสอบสุขภาพถูกต้อง แม่นยำ น่าเชื่อถือ ผู้ให้บริการพูดจาดี การตรวจสะดวกรวดเร็ว เครื่องมือทันสมัย สถานที่ให้บริการอยู่ไม่ไกลจากที่พักหรือที่ทำงาน แต่พนักงาน ร้อยละ 40.00 ยังไม่แน่ใจว่าจะใช้บริการหน่วยบริการตรวจสอบสุขภาพรายเดิมหรือไม่ เพราะสถานประกอบการเป็นผู้พิจารณาคัดเลือกหน่วยให้บริการ แต่อยากได้หน่วยบริการที่ดีกว่าเดิม แต่มีพนักงานบางคน ไม่อยากใช้หน่วยบริการตรวจสอบสุขภาพรายเดิม เพราะผู้ให้บริการเจาะเลือดเจ็บและมีเลือดออก ผลการตรวจไม่ชัดเจน (ตารางที่ 3-4)

สรุปและการอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า ผู้เกี่ยวข้องกับระบบการตรวจสอบสุขภาพประจำปีของพนักงานผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม มีการปฏิบัติเป็นไปตามแนวทางตามประกาศ

กระทรวงสาธารณสุข เรื่อง สถานพยาบาลอื่นซึ่งได้รับการยกเว้นไม่ต้องอยู่ในบังคับตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล แห่งพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสถานพยาบาล (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2559 กล่าวคือ ในส่วนของโรงงานอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคลที่มีประสบการณ์และเป็นผู้ประกันตนคนหนึ่งที่ต้องเข้าตรวจสุขภาพ ซึ่งโรงงานมอบหมายให้เป็นตัวแทนของผู้ประกันตนทั้งหมดของโรงงาน เป็นผู้รับผิดชอบคัดเลือกหน่วยบริการมาเป็นผู้ให้บริการตรวจสุขภาพประจำปีแก่พนักงานในโรงงานของตนซึ่งมีจำนวนมาก โดยคัดเลือกจากหน่วยบริการที่มีค่าบริการต่อคนที่ต่ำ มีผลงานการให้บริการครั้งที่ผ่านมาเป็นที่น่าพอใจ คือ ใช้เวลาการตรวจสั้น เสร็จสิ้นตามกำหนดเวลา ไม่กระทบเวลาปฏิบัติงานและผลผลิตโรงงาน นอกจากนี้ หน่วยงานผู้ให้บริการยังมีการตรวจสอบการปฏิบัติงานของหน่วยบริการตรวจสุขภาพ ให้มีการปฏิบัติที่ถูกต้องตามกฎหมาย มีบุคลากรและอุปกรณ์ที่ใช้ในการตรวจสุขภาพที่ถูกต้องเป็นไปตามมาตรฐาน ไม่ให้เอาเปรียบผู้ใช้บริการ เป็นการปกป้องสวัสดิภาพความปลอดภัย และผลประโยชน์ของผู้ใช้แรงงานของตน หากพบปัญหาหรือความผิดปกติจากการตรวจสุขภาพของพนักงานรายใด สามารถให้การรักษาเยียวยาได้ทันทีที่หากปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวเนื่องจากระบบการทำงานของโรงงาน สามารถปรับระบบการทำงานให้เหมาะสม ไม่เกิดปัญหาต่อผู้ใช้แรงงานได้

ในส่วนของผู้ให้บริการตรวจสุขภาพพบผลในลักษณะเดียวกัน คือ เป็นสถานพยาบาลที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงสาธารณสุข ส่วนใหญ่เป็นสถานพยาบาลเอกชนที่มาจากทั้งในและนอกจังหวัดลำพูน มีประสบการณ์ให้บริการตรวจสุขภาพแก่พนักงานของโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดลำพูนหลายแห่ง ทุกแห่งมีการปฏิบัติที่ถูกต้องตามกฎหมาย มีใบอนุญาตประกอบกิจการสถานพยาบาล มีการแจ้งต่อผู้อนุญาตให้ทราบล่วงหน้าก่อนออกให้บริการตรวจสุขภาพในพื้นที่จังหวัด บุคลากรที่ให้บริการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพหรือผู้ประกอบการโรคศิลปะที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพหรือใบอนุญาตประกอบโรคศิลปะครบถ้วน ได้แก่ แพทย์ พยาบาล นักเทคนิคการแพทย์ นักรังสีเทคนิค ไม่มีการนำบุคคลที่ไม่ใช่ผู้ประกอบการวิชาชีพหรือผู้ประกอบการโรคศิลปะมาให้บริการ มีรถเอกซเรย์ที่ได้รับอนุญาตถูกต้องและได้รับการตรวจสอบมาตรฐาน ใช้อุปกรณ์เจาะเลือดชนิดใช้

ครั้งเดียว-ไม่มีการนำไปใช้ซ้ำกับผู้อื่น นำโลหิตที่ได้ไปตรวจยังห้องปฏิบัติการที่ได้มาตรฐาน มีการจัดทำรายงานผลการตรวจสุขภาพที่ถูกต้องครบถ้วน ไม่เกิดความผิดพลาด การที่หน่วยบริการตรวจสุขภาพปฏิบัติได้ถูกต้องตามกฎหมายไม่เอาเปรียบโรงงาน เป็นการประกันคุณภาพการตรวจสุขภาพให้ได้มาตรฐาน

ในส่วนของผู้ประกันตนซึ่งเป็นพนักงานในโรงงานได้ทราบรายละเอียดของกิจกรรมการตรวจสุขภาพประจำปีทั้งในแง่วัตถุประสงค์และความจำเป็นที่ต้องมีกิจกรรมนี้หลักเกณฑ์และขั้นตอนในการเลือกหน่วยบริการ บุคลากรและอุปกรณ์มาตรฐานที่ใช้ในการตรวจ ตลอดจนปัญหาและความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น และช่วยกันสอดส่องการเข้ามาให้บริการของหน่วยบริการตรวจสุขภาพ ซึ่งทำให้การตรวจสุขภาพประจำปีของพนักงานเป็นไปอย่างถูกต้อง เกิดประโยชน์สูงสุดต่อพนักงานผู้ใช้แรงงานและโรงงานต่อไป

ความร่วมมือของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายสถานพยาบาล และหน่วยงานกระทรวงแรงงานที่มีการกำกับกับสวัสดิภาพและความปลอดภัยของผู้ใช้แรงงาน ที่อยู่ในโรงงานอุตสาหกรรมและผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมที่อยู่ในภาคส่วนอื่น ช่วยทำให้ระบบการตรวจสุขภาพของผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมบรรลุเป้าหมายสืบไป

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาในอนาคตควรขยายขอบเขตการวิจัยให้ครอบคลุมผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมที่อยู่ภาคส่วนอื่นนอกโรงงานอุตสาหกรรม เช่น บริษัท ห้าง ร้าน ธนาคาร นอกจากนี้ยังควรศึกษาในกลุ่มผู้รับบริการที่เป็นนักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษา ตลอดจนขยายการศึกษาไปยังพื้นที่อื่นของประเทศไทย โดยเฉพาะพื้นที่เขตอุตสาหกรรมที่มีผู้ประกันตนจำนวนมาก

นอกจากนี้ ควรมีการประสานความร่วมมือระหว่างสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด กับ สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดและสำนักงานแรงงานจังหวัด ในการกำกับภารกิจการตรวจสุขภาพผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม ทั้งที่อยู่ในและนอกโรงงานอุตสาหกรรมอย่างสม่ำเสมอ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาแนวปฏิบัติในการควบคุมระบบการให้บริการตรวจสุขภาพประจำปี ทั้งในส่วนของผู้ให้บริการ ผู้รับบริการ และหน่วยงานภาครัฐ และเผยแพร่แนวปฏิบัติไปยังพื้นที่อื่นต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบบริการตรวจสุขภาพประจำปี ได้แก่ ผู้ประสานงานของหน่วยงานผู้ให้บริการตรวจสุขภาพ สถานพยาบาลผู้ให้บริการตรวจสุขภาพ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง และผู้ประกันตนซึ่งเป็นผู้ให้บริการตรวจสุขภาพ ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูล ขอขอบคุณสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูนซึ่งเป็นผู้สนับสนุนการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

1. Lamphun Provincial Industrial Office. Report of the industrial investment movement in Lamphun Province on March 2018 [online]. 2018. [cited Jun 9, 2018]. Available from: www.industry.go.th/lamphun/index.php/activityreport/2561-1.
2. Ministerial regulations on rules and procedures for health checkups of employees and reporting the results to the Labor Inspector 2004, Royal Gazette No 122, Part 4A (Jan 13, 2005).
3. Labor Protection Act B.E. 2541. Royal Gazette No 115, Part 8A (Feb 20, 1998).
4. Safety, Occupational Health and Working Environment Act B.E. 2554. Royal Gazette No 128, Part 4A (Jan 17, 2554).
5. Arts of Healing Division. Sanatorium Act B.E. 2541, Sanatorium Act (No.2) B.E. 2547, their related ministerial regulations, announcements and regulations of the Ministry of Public Health. Bangkok: War Veterans Organization Printing House; 2009.
6. Sanatorium Act (No.4) B.E. 2559. Royal Gazette No 133, Part 107A (Dec 20, 2016).
7. Declaration of the Ministry of Public Health on other sanatoriums exempted from complying with the regulations on sanatoriums Act. Royal Gazette No 135, Part 89D special (Apr 19, 2018).
8. Intapun I. Risk management: Case of mobile health checkup service in Lamphun province. Nonthaburi: The College of Pharmaceutical and Health Consumer Protection of Thailand; 2015.
9. Medical Profession Act B.E. 2525. Royal Gazette No 99, Part 111A special (Aug 11, 1982).
10. Nursing and Midwifery Profession Act B.E.2528. Royal Gazette No 2, Part 120A special (Sep 5, 1985).
11. Medical Technology Profession Act B.E.2547. Royal Gazette No 1, Part 65A special (Oct 22, 2004).